

Teoretické a praktické problémy českého jazyka gramatické II. - handout 9

Komunikační funkce výpovědi. Modalita.

A. Klasifikace KF

1. Přiřaďte KF výpovědí k jejich nadřazeným (zobecněným) typům 1–8.
2. Vymyslete alespoň jeden příklad (výpověď) pro každou KF.

výčitka, ne/dovolení, příkaz, tvrzení, instrukce, rada, poděkování, odmítnutí, sdělení, rozkaz
jmenování, pozvání, oznámení, varování, otázka, ne/souhlas, návod, hlášení, doporučení,
blahopřání, pokárání, výhrůžka, prosba, výtka, závazek, uznání, křest, návrh, přísaha, slib,
pochvala, odsouzení, nabídka, výstraha

1. KF oznamovací (asertivní):
2. KF výzvolá (direktivní):
3. KF otázková (interogativní):
4. KF závazku vykonat obsah výpovědi (komisivní):
5. KF dovolení, souhlasu (permisivní a koncesivní):
6. KF varování:
7. KF expresivní a satisfaktivní:
8. KF deklarativní:

B. Jazykové prostředky vyjadřování KF

1. explicitní performativní formule (EPF): Slibuji, že o tom opravdu budu mlčet. Přikazuji ti, abys už mlčel.

2. komunikační výpovědní formy

1.1. Určete, které lexikální a gramatické prostředky se podílejí na vyjadřování KF
(.....)

1.2. Určete KF jednotlivých výpovědí (_____).

a) prostředky lexikální

- adverbia, částice: **Běda ti tam zlobit!** (_____), **Klidně si zapalte.** (_____),
Počkej, ty na to doplatíš! (_____), **Je libo kávu?** (_____) **Víš co, dáme si zmrzlinu.** (_____) **Díky žes přišel** (_____) **Že bys mu zatelefonoval?** (_____) **Já ti dám naučit se!** (_____)
- modální slovesa: **Musíš to odmítnout.** (_____) **Měl by ses oholit.** (_____) **Neměl by tam chodit.** (_____) **Nechcete kávu?** (_____) **Můžete se obléct.** (_____) **Mohli bychom se sejít třeba ve Slávii.** (_____) **Slušelo by se pozvat také Pavla.** (_____)

b) prostředky gramatické

- slovesný způsob: **Otevři okno.** (_____) **Otevřít okno! Nerozbij tu vázu!** (_____) **Tak si tedy zůstaň.** (_____) **Otevřel byste mi dveře?** (_____) **Na vašem místě bych se snažil zhubnout.** (_____) **Měl bys mu zatelefonoval** (_____) **Kam bys teď v noci chodil!** (_____)
- čas: **Opravdu o tom budu mlčet.** (_____) **Nemáš ho provokovat.** (_____)
- vid: **Omluv se mu. - Co bych se mu omlouval!** (_____) **Abych to na tebe neřekl!** (_____) **Jak to zase sedíš!** (_____) **Že bych s ním promluvil?** (_____)

c) prostředky prozodické

- intonace: **Ta lampa se převrátí.** (konkluzivní klesavá – konstatování, konkluzivní stoupavě-klesavá – varování)

d) struktury souvětňé: **Je mi líto, ale musím jít** (_____) **Buď tak hodný a pomoz mi s tím kufrem.** (_____) **Já ti dám, abys nechodil do školy!** (_____)

C. Modalita

1. modalita jistotní (epistémická)
2. modalita voluntativní

1. Modifikujte větu **V létě jedeme k moři** z hlediska jistotní a voluntativní modality (= nutnost, možnost, záměr).

2. Jak můžeme interpretovat větu **Petr musí Pavlovi pomáhat** z hlediska různých typů modality? Uveďte další příklady podobného druhu.